

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όταν το 529 ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός κατήργησε οριστικά την Πλατωνική σχολή της Αθήνας, διέκοψε τη λειτουργία ενός «ιδρύματος» που επί εννέα περίπου αιώνες παρήγαγε ιδέες, πολλές από τις οποίες επηρέασαν, και ως ένα βαθμό καθόρισαν, την ευρωπαϊκή φιλοσοφική και πολιτική σκέψη. Έκτοτε, ο χώρος και το υλικό υπόβαθρο της σχολής χάθηκε από το προσκήνιο, αν και η λέξη Καθήμια που προσδιόριζε γενικώς την περιοχή για τους Αθηναίους του 19^{ου} αι. φαίνεται ότι διατηρούσε τον απόηχο της αρχαίας δραστηριότητας στη συλλογική μνήμη. Το 1908 μετονομάστηκε επισήμως από το Δήμο Αθηναίων σε Ακαδημία Πλάτωνος.

ΤΟ ΟΝΟΜΑ

Η ονομασία της περιοχής αποδίδεται στο μυθικό ήρωα Ακάδημο, ο οποίος εμφανίζεται να βοηθά τους Διόσκουρους να βρουν την αδελφή τους Ελένη που είχε αρπάξει ο Αθηναίος Θησέας. Σε αντάλλαγμα του παραχωρήθηκε ο τόπος και λόγω αυτής της σύνδεσης οι Λακεδαιμόνιοι σεβάστηκαν το ιερό του, κάθε φορά που επέδραμαν στην Αττική.

Η ΕΡΕΥΝΑ

Έως τα τέλη του 19^{ου} αι. το αρχαιολογικό ενδιαφέρον για την Ακαδημία δε μετουσιώθηκε σε πραγματική έρευνα, καθώς το βάρος είχε πέσει στην ανασκαφική έρευνα και αποκάλυψη του αστικού χώρου της αρχαίας Αθήνας. Η περιοχή εμφανίζεται sporadικά σε χάρτες περιηγητών και εικονογραφήσεις του Αττικού τοπίου.

Το 1908 ο Παναγιώτης Καστριώτης διενήργησε διερευνητικές τομές στην περιοχή του λόφου του Ιππείου Κολωνού, όπου προσπάθησε, χωρίς επιτυχία, να εντοπίσει την αρχαία Ακαδημία. Επέλεξε τη συγκεκριμένη θέση λόγω των ορατών αρχαιοτήτων σε μία ιδιοκτησία της περιοχής, το κτήμα Βλάχου. Ο Καστριώτης κατέληγε να ταυτίζει τους νεότερους χριστιανικούς ναούς της περιοχής με τα αρχαία ιερά : τον Άγιο Νικόλαο με το ναό του Ποσειδώνα, τον Εσταυρωμένο με εκείνο του Προμηθέα κτλ.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1920 η ευγενική φιλοδοξία του αλεξανδρινού αρχιτέκτονα Παναγιώτη Αριστόφωνα - του οποίου το πραγματικό όνομα, κατά μία μαρτυρία, ήταν Παναγιώτης Τριανταφυλλίδης - να ανακαλύψει την Ακαδημία του Πλάτωνα κινητοποίησε το ενδιαφέρον για τον εντοπισμό της. Ο Αριστόφρων, εμπνεόμενος από τις ανακαλύψεις του Ερρίκου Σλήμαν και ακολουθώντας τις αρχαίες πηγές, χρηματοδότησε τις πρώτες ανασκαφικές έρευνες υπό τον αρχαιολόγο Κωνσταντίνο Κουρουνιώτη. Το έργο ανέλαβε η Ακαδημία Αθηνών, «διότι - όπως έλεγε το 1930 ο Κουρουνιώτης - θεωρεί πράγματι ως καθήκον αυτής να αναζητήσει την κοιτίδα, τον τόπον της γενέσεως των Ακαδημίων»

Το 1931, λοιπόν, με τις πρώτες ανασκαφές στην περιοχή όπου σήμερα βρίσκεται ο ναός του Αγίου Γεωργίου αποκαλύφθηκε τμήμα της οδού που συνέδεε το αρχαίο άστυ με την Ακαδημία. Η έρευνα συνεχίστηκε βορειότερα, με αποτέλεσμα να έρθουν στο φως αρχιτεκτονικά κατάλοιπα, τμήμα του αρχαίου Γυμνασίου και ένα Περίστυλο κτήριο, που ερμηνεύθηκαν ως μνημεία που βρίσκονταν στο εσωτερικό του ιερού τεμένους. Την πορεία της έρευνας διέκοψε ο β' παγκόσμιος πόλεμος και ο θάνατος του Αριστόφωνα το 1944. Συνεχίστηκαν από το 1955 έως το 1963 από την Αρχαιολογική Εταιρεία, υπό τη διεύθυνση του Φοίβου Σταυρόπουλου, ο οποίος ανέσκαψε α) ένα κτήριο της Πρωτοελλαδικής περιόδου,

β) ένα Γεωμετρικό κτήριο, τη λεγόμενη «Ιερά Οικία» και γ) τμήμα νεκροταφείου της ίδιας περιόδου. Στη νέα ανακάλυψη δόθηκε δημοσιότητα στον τύπο της εποχής, όπως είχε γίνει νωρίτερα με τις ανακαλύψεις του Αριστόφωνα. Έκτοτε, η ανασκαφική έρευνα δε συνεχίστηκε, αλλά η περιοχή κηρύχθηκε Αρχαιολογικός Χώρος και δόθηκε προτεραιότητα στη διεύρυνσή του, την προστασία και την ανάδειξή του.

Με τις προσπάθειες της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και αρχαιολόγων όπως η κ. Λιάνα Παρλαμά και η κ. Έφη Λυγκούρη απαλλοτριώθηκε μια εκτεταμένη περιοχή, έκτασης περίπου 130 στρεμμάτων που αποτελεί σήμερα τον Αρχαιολογικό Χώρο της Ακαδημίας Πλάτωνος, η οποία, εν πολλοίς, θεωρείται ότι ταυτίζεται με τον πυρήνα της αρχαίας Ακαδημίας. Ωστόσο, η έλλειψη εκτεταμένων ανασκαφών και ο μη εντοπισμός των μνημείων που μας είναι γνωστά από τις αρχαίες πηγές διατηρούν ζωντανά τα ερωτήματα που οι πρώτοι ανασκαφείς ακόμη έθεταν γύρω από την ιστορία της περιοχής.

Μία εικόνα για την ευρύτερη περιοχή κατά την αρχαιότητα μας δίνουν οι πολυάριθμες σωστικές ανασκαφές που διενεργούνται από τη Γ' ΕΠΚΑ. Η εικόνα αυτή είναι συνήθως αποσπασματική και εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, ωστόσο είναι η μοναδική δυνατότητα για να απεικονίσουμε το παρελθόν.

Η περιοχή της Αθήνας που σήμερα ονομάζεται Ακαδημία Πλάτωνος αποτελούσε μέρος της λεκάνης όπου απλωνόταν ο περίφημος Ελαιώνας της Αθήνας. Βρίσκεται στη νότια όχθη του Κηφισού, η κοίτη του οποίου θεωρείται ότι βρισκόταν νοτιότερα κατά την αρχαιότητα. Ένα ανάλημμά του που χρονολογείται στα βυζαντινά χρόνια έχει αποκαλυφθεί ανασκαφικά βόρεια του σημερινού Αρχαιολογικού Χώρου. Προς Ανατολάς οριοθετείται από το λόφο του Ιππείου Κολωνού..... διαστολη

ΤΟ ΑΝΑΓΛΥΦΟ

Το έδαφος αποτελείται από πυκνές αργιλοαμμώδεις-ιλυώδεις αποθέσεις, εναλλάξ με χαλίκια και λατύπες συνολικού πάχους συχνά άνω των 10 μέτρων, ενώ το σχιστολιθικό και ασβεστολιθικό υπόβαθρο συναντάται σε βάθος μεγαλύτερο των 20μ. Είναι το αποτέλεσμα των υπερχειλίσεων του ποταμού Κηφισού που αποτελεί ένα από τα τρία σημαντικά ποτάμια της Αθήνας. Η επίδραση του ποταμού αποτυπώνεται στις βαθιές στρωματογραφίες που σχηματίζονται συχνά στις σωστικές ανασκαφές που διενεργούνται στην περιοχή. Η ίδια επίδραση προσδιόριζε και την ανθρώπινη δραστηριότητα, καθώς στην ευρύτερη περιοχή έχουν έρθει στο φως εργαστήρια κεραμικής. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι πριν από μόλις τρεις δεκαετίες στην περιοχή λειτουργούσαν σύγχρονα εργοστάσια κεραμικής και γίνονταν συστηματικές χωματοληψίες του αργιλώδους εδάφους. Ένα άλλο αποτέλεσμα της εγγύτητας με τον ποταμό είναι το εύφορο έδαφος, χαρακτηριστικό που μας είναι γνωστό από τις αρχαίες πηγές. Ακόμη και αυτή η εικόνα αποτυπώνεται στα νεότερα χρόνια, αφού οι κάτοικοι της περιοχής αποκαλούνταν «περβολαράιοι».

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (χάρτης I)

Οι Αρχαιολογικές μαρτυρίες για τα προϊστορικά χρόνια είναι ελάχιστες και προέρχονται από το βόρειο τμήμα της περιοχής, κοντά στην κοίτη του ποταμού, κοντά στην κοίτη του ποταμού.

Το 1956, στις ανασκαφές που διεξήγαγε ο Φ. Σταυρόπουλος υπό την αιγίδα της Αρχαιολογικής Εταιρείας αποκαλύφθηκε, σε βάθος 4μ., αψιδωτό κτήριο διαστάσεων 4,50μ. ×8,50μ. με λίθινα θεμέλια και πλινθόκτιστους τοίχους που χρονολογήθηκε από τον

ανασκαφέα στην Πρωτοελλαδική περίοδο (2.300-2.200 π.Χ.). Το κτήριο αυτό αποτελεί την αρχαιότερη εντοπισμένη θέση κατοίκησης στην περιοχή και ερμηνεύτηκε – αρκετά ευφάνταστα – ως η οικία του πρώτου οικιστή ήρωα Ακάδημου. Το κτήριο βρισκόταν στο πρηνές ενός χαμηλού λόφου, ο οποίος σήμερα δεν υπάρχει, αλλά θα πρέπει να φανταστούμε ότι παρείχε ένα τοπογραφικό σημείο για να εγκατασταθούν οι άνθρωποι της προϊστορικής εποχής. Τη ρίζα του λόφου διέρρεε ένας μικρός παραπόταμος του Κηφισού, η κοίτη του οποίου εντοπίστηκε σε νεότερη ανασκαφή σε πολύ μικρή απόσταση προς δυσμάς. Σε βάθος 4,60 μ. εκατέρωθεν της κοίτης ανασκάφηκαν στρώματα των ίδιων χρόνων, χωρίς να εντοπιστούν αρχιτεκτονικά λείψανα, βρέθηκαν, ωστόσο, κεραμική και λίθινα εργαλεία της Πρωτοελλαδικής ΙΙ περιόδου. Η ανθρώπινη, πάντως, παρουσία στην περιοχή πιστοποιείται από κινητά ευρήματα, κεραμικά και λίθινα, στα βαθύτερα στρώματα. Γενικότερα, ευρήματα των προϊστορικών χρόνων είναι σπάνια στις ανασκαφές της περιοχής και προέρχονται πάντα από στρώματα πλημμυρικών αποθέσεων του Κηφισού.

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (χάρτης II)

Ακριβώς νότια του Πρωτοελλαδικού κτηρίου βρέθηκε την ίδια περίοδο η λεγόμενη «Ιερά Οικία» και τμήμα Γεωμετρικού νεκροταφείου. Πρόκειται για κτήριο διαστάσεων 15,30 x 14,60 μ. με θεμέλια από ποταμίσιους λίθους και πλινθόκτιστη ανωδομή. Στο εσωτερικό του σχηματίζονται επτά δωμάτια εκατέρωθεν ενός επιμήκους διαδρόμου, στα οποία αποκαλύφθηκαν επάλληλα στρώματα καύσης με αγγεία και οστά. Για το λόγο αυτό και λόγω επίσης των αναλογιών με την Ιερά Οικία της Ελευσίνας θεωρήθηκε ιερός χώρος και συνδέθηκε με την εικαζόμενη λατρεία του Ακάδημου. Στο ίδιο σημείο αποκαλύφθηκε τμήμα γεωμετρικού νεκροταφείου και ένα πλούσιο σύνολο Πρωτογεωμετρικών κανθάρων που ίσως σχετίζονται με τη λατρεία.

Πέρα από την περιοχή της «Ιεράς Οικίας» οι αρχαιολογικές μαρτυρίες από τη Γεωμετρική περίοδο περιορίζονται σε λίγους σποραδικούς τάφους και μάλιστα στο νότιο τμήμα της περιοχής.

Δύο ταφές του 8^{ου} αι. π.Χ., ένας εγχυτρισμός και μία ταφική πυρά, βρέθηκαν στα κατώτερα στρώματα νεκροταφείου στη συμβολή των οδών Μητροδώρου και Γεμίνου, που περιλάμβανε τάφους έως τα τέλη του 4^{ου} αι. π.Χ.

Μεμονωμένες Υστερογεωμετρικές ταφές έχουν εντοπιστεί στη Λ. Αθηνών 88 και στην οδό Αλικαρνασσού 82-88.

Μόνη ένδειξη μόνιμης εγκατάστασης, μη ιερού χαρακτήρα, αποτελεί αποθέτης που βρέθηκε στην οδό Καλλικλέους. Περιείχε καμένα αγγεία και μπορεί να συνδεθεί με κατάλοιπα τετράπλευρου κτηρίου, διαστάσεων 5,20 x 4,30μ. πιθανώς εργαστηριακού χαρακτήρα.

ΑΡΧΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (χάρτης III)

Κατά τον 6^ο αι. π.Χ. στην Ακαδημία ιδρύθηκε ένα από τα τρία Γυμνάσια της Αθήνας. Στα τέλη του ίδιου αιώνα, ο Ίππαρχος σύμφωνα με τις πηγές οικοδόμησε περίβολο με τον οποίο οριοθέτησε την περιοχή. Ίσως ο περίβολος κρίθηκε αναγκαίος για να οριοθετήσει και να ξεχωρίσει τον ιερό χώρο του τεμένους σε σχέση από εκείνον του Γυμνασίου.

Το βόρειο σκέλος αυτού του περιβόλου, που μας είναι γνωστός από τις πηγές ως «Ιππάρχου τείχιον», θεωρείται ότι εντοπίστηκε κατά τις ανασκαφές της Αρχαιολογικής Εταιρείας το 1957, σε απόσταση 27 μ. ανατολικά του Πρωτοελλαδικού κτηρίου, σε βάθος 2μ. Είναι

χτισμένος κατά το πολυγωνικό σύστημα και διακρίνονται διάφορες φάσεις. Αποκαλύφθηκε σε μήκος 130μ., με εξωτερικές αντηρίδες. Τάφοι Γεωμετρικών και Αρχαϊκών χρόνων αποκαλύφθηκαν εξωτερικά αλλά και εσωτερικά του τοίχου.

Το ιερό Άλσος δημιουργήθηκε, κατά την παράδοση, από δώδεκα ελαιόδεντρα, τις «Μορίες ελαιές», που προέρχονταν από την ιερή ελιά της θεάς Αθηνάς στο βράχο της Ακρόπολης.

Στην περιοχή μαρτυρείται, επίσης, η ύπαρξη ιερών αφιερωμένων στην Αθηνά, τον Προμηθέα, τον Ήφαιστο, τον Έρωτα, τις Μούσες, τον Ηρακλή και τον Ερμή. Οι δυο τελευταίοι ασφαλώς συνδέονται με την ύπαρξη του Γυμνασίου, ως «προεστώτες ο μιν του λόγου, ο δε της αλκής». Η αρχική θεότητα στο ιερό τέμενος φαίνεται ότι ήταν η Αθηνά.

Ο περιηγητής Πανσανίας, ο οποίος αποτελεί μία από τις κύριες αρχαίες πηγές, φθάνοντας από την Αθήνα στην Ακαδημία, αφού είχε διασχίσει την οδό του Δημοσίου Σήματος περιγράφει πολύ σύντομα τα ιερά που συνάντησε: *«πρό δε της εισόδου της ες Ακαδημίαν εστί βωμός Έρωτος...εν Ακαδημία δε εστι Προμηθέως βωμός, ...Μουσών...και έτερος Ερμού και ένδον Αθηνάς, τον δε Ηρακλέους εποίησαν»*. Φαίνεται, δηλαδή, να διακρίνει με κάποιον τρόπο χωροταξικά τα ιερά που συνάντησε. Ίσως εκείνο της Αθηνάς αναφέρεται ως ευρισκόμενο στον πυρήνα του ιερού. **Αλλά σχολιας;;**

Ένα από τα πιο σημαντικά ευρήματα για την τοπογραφία της περιοχής αποτελεί μία μαρμάρινη στήλη με την επιγραφή «ΗΙΟΡΟΣ ΤΕΣ ΗΕΚΑΔΕΜΕΙΑΣ» που βρέθηκε στη συμβολή των οδών Αίμωνος και Τριπόλεως το 1966. Η επιγραφή, η οποία από τον τύπο των γραμμάτων χρονολογείται στα τέλη του 6^{ου} αι. π.Χ., βρέθηκε κατά χώραν, στραμμένη προς Ανατολάς, δίπλα σε οδόστρωμα του τέλους του 6^{ου} αι. π.Χ. Θα πρέπει να ήταν τοποθετημένη σε μία από τις εισόδους του ιερού τέμενους, πιθανώς σ' αυτήν που κατέληγε η οδός που οδηγούσε στο άστυ συνδεόμενη με την οδό των Ηρίων Πυλών ή σε μία οδό που συνέδεε την Ακαδημία με τον Ίππειο Κολωνό

Σημαντικό εύρημα της Ύστερης Αρχαϊκής περιόδου είναι το μαρμάρινο ανάγλυφο του κριοφόρου Ερμή που βρέθηκε το 1971, σε βάθος 2,50μ., στην οδό Αίμωνος 1 ή 4, σε μικρή σχετικά απόσταση από το σημείο όπου βρέθηκε η στήλη με τον όρο.. Αν και προέρχεται από σκάμμα για έργα κοινής ωφελείας, οπότε λείπουν τα ανασκαφικά στοιχεία, μπορεί να αποτελεί μια ισχυρή ένδειξη για την αναζήτηση του ιερού.

Νεκροταφείο του πρώτου μισού του 6^{ου} αι. π.Χ. έχει βρεθεί στα ΝΔ του σημερινού Αρχαιολογικού Χώρου, στη συμβολή των οδών Μητροδώρου και Γεμίνου, ενώ ενδείξεις για νεκροταφεία της ίδιας περιόδου υπάρχουν από τον εντοπισμό μεμονωμένων ταφών, όπως στις οδούς Σερρών και Σπύρου Πάτση και Αχιλλέως 4 .

Επομένως, στα τέλη του 6^{ου} αι. π.Χ. φαίνεται ότι παρουσιάστηκε η ανάγκη να οριοθετηθεί η περιοχή της Ακαδημίας και αυτό επιτεύχθηκε με την οικοδόμηση του περιβόλου και την τοποθέτηση οροσήμων. Αυτό εντάσσεται **στο πλαίσιο της πολιτικής των Πεισιστρατιδών**, ωστόσο, μπορούμε να υποθέσουμε ότι την ίδια εποχή, ίσως λόγω της ανέγερσης του πρώτου Γυμνασίου, παρουσιάστηκε η ανάγκη να οριοθετηθεί ή και να προστατευτεί το ιερό τέμενος.

ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (χάρτης IV)

Το πρώτο μισό του 5^{ου} αι.Χ. γνωρίζουμε από τον Πλούταρχο ότι ο Κίμων φρόντισε ώστε να μετατρέψει την Ακαδημία από τόπο άνυδρο και στεγνό, σε τόπο γεμάτο ύδατα, δρόμους καθαρούς και σκιερούς περιπάτους (*«εξ άνύδρου και αυχημράς κατάρρητον αποδείξας άλσος*

ησκημένον υπ' αυτου δρόμοις καθαροις και συσκίοις περιπάτοις»). Υποθέτουμε ότι αυτό έγινε με την κατασκευή υδραυλικών έργων με σκοπό τη διαχείριση των υδάτων του Κηφισού και των παραποτάμων του, καθώς και με την επέκταση του ελαιώνα. Βέβαια, η περιγραφή του Πλούταρχου, σε πρώτη ανάγνωση, δεν παραπέμπει σε μία παρόχθια περιοχή που αρδεύεται με φυσικό τρόπο, αλλά μάλλον σε μια πιο απομακρυσμένη περιοχή

Μια εικόνα της περιοχής μας δίνει ο Σοφοκλής στον Οιδίποδα επί Κολωνώ, όπου ο χορός των γερόντων περιγράφει ένα τοπίο πλούσιο σε νερά, πυκνό δάσος με ελιές, κισσούς και νάρκισσους. Ειδυλλιακή περιγραφή του άλσους έχουμε και από άλλους συγγραφείς, όπως ο Κικέρων και ο Πλίνιος.

ΥΔΡΑΥΛΙΚΑ

Υδραυλικά έργα των κλασικών χρόνων - κυρίως αγωγοί και φρέατα - έχουν βρεθεί σε λίγες περιπτώσεις, αν και πολλές φορές απλώς η διαχρονική χρήση τους καθιστά δύσκολη την ακριβή χρονολόγησή τους.

ΟΔΟΣ

Την Ακαδημία συνέδεε με τη πόλη των Αθηνών οδός, ο «Δρόμος», που ξεκινούσε από το Δίπυλο. Στο αρχικό της τμήμα είχε πλάτος 40μ. και στα κράσπεδά της δημιουργήθηκε από τις αρχές του 5^{ου} αι. π.Χ. το δημόσιο νεκροταφείο της πόλης. Από τους αρχαίους συγγραφείς πληροφορούμαστε ότι το μήκος της ήταν περίπου 1.480 μέτρα – σχεδόν 1.000 ρωμαϊκά «βήματα» - κατά τον Τίτο Λίβιο ή 1.100 μέτρα – 6 στάδια – κατά τον Κικέρωνα.

Η οδός εντοπίστηκε στην αρχή της ανασκαφικής έρευνας, το 1930, ακριβώς Νότια του ναού του Αγίου Γεωργίου, με πλάτος 5μ. Κατά μήκος της βρέθηκαν τάφοι που χρονολογούνται από τον 5^ο αι. π. Χ. έως τα Ρωμαϊκά χρόνια.

Έκτοτε, τμήματα της οδού αποκαλύφθηκαν σε πάμπολλες ανασκαφές και σε αρκετές περιπτώσεις έχει διατηρηθεί σε κατάχωση ή στα υπόγεια νεότερων κτηρίων της περιοχής. Στο τμήμα της προς την Ακαδημία θεωρείται ότι η οδός ακολουθούσε, σε γενικές γραμμές, την πορεία της σημερινής οδού Πλάτωνος. Κατά τον Ι. Τραυλό παράλληλα προς την κύρια οδό, η οποία ήταν αυτή στην οποία γινόταν η ετήσια λαμπαδηφορία, υπήρχε και μία δευτερεύουσα αμαξιτή.

Χαρακτηριστική εικόνα για την αρχαία οδό έχουμε στην οδό Μοναστηρίου 6, όπου αποκαλύφθηκε το 2010 τμήμα της, σε μήκος 13μ. και μέγιστο πλάτος 9,50μ., σε βάθος 1μ. από το σημερινό επίπεδο. Εντοπίστηκαν δύο διαφορετικές φάσεις της οδού, η οποία ήταν σε χρήση από το α' μισό του 5ου αι. π.Χ. έως το 2ο αι. π.Χ. με χωμάτινη επιφάνεια και οδόστρωμα πάχους περίπου 10 εκατοστών. Κατά το β' μισό του 5ου αι. π.Χ. η οδός διαπλάτυνθηκε και το επίπεδό της ανυψώθηκε κατά 0,50μ. περίπου. Με τη διαπλάτυνση της οδού κατασκευάστηκε κατά μήκος της τοίχος, πλάτους 0,55μ. και μέγιστο σωζόμενο ύψος 0,20μ. που την διαιρεί σε δύο μέρη. Φαίνεται ότι λειτουργούσε ως ένα είδος κρασπέδου που διαχώριζε τα δύο ρεύματα κίνησης σ' αυτήν. Στο προς ανατολάς τμήμα μάλιστα εντοπίστηκαν τα ίχνη που σχηματίστηκαν από τη συνεχή κίνηση των τροχοφόρων, με πλάτος μεταξονίου 1μ.

Κατά μήκος του Ανατολικού κρασπέδου του δρόμου αποκαλύφθηκε συστάδα 7 τάφων που ακολουθούσαν την πορεία του, διαταγμένοι κάθετα προς τον οδικό άξονα, όλοι συλημένοι από την αρχαιότητα.

Σημαντική για την τοπογραφία της Ακαδημίας αποτελεί η αποκάλυψη στη συμβολή των οδών Βασιλικών και Κρατύλου ταφικού περιβόλου και ενεπίγραφων επιτύμβιων μνημείων που αποδίδονται σε μέλη της οικογένειας του ρήτορα Λυκούργου, των μέσων του 4ου αι. π.Χ. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει τη μαρτυρία του Πausανία, καθώς ο τάφος του Λυκούργου είναι ο τελευταίος που αναφέρει πριν από την είσοδο στην Ακαδημία. Άρα, στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναζητήσουμε μία διαμόρφωση εισόδου, πιθανότατα ένα πρόπυλο που δεν έχει ακόμη εντοπιστεί ανασκαφικά.

Αντιθέτως, αυτό που έχει με σχετική ακρίβεια εντοπιστεί είναι το νότιο σκέλος του περιβόλου που όριζε την Ακαδημία και χρονολογείται στα τέλη του 4^{ου} αι. π.Χ.. Έχει βρεθεί σε μια σειρά από ανασκαφές από το σημείο όπου θα κατέληγε ο Δρόμος έως το σημείο όπου αποκαλύφθηκε ο όρος που αναφέραμε πιο πριν : επί της οδού Πλάτωνος 105 και Πλάτωνος 107.

Αυτό που παρατηρούμε στο χάρτη της ευρύτερης περιοχής από τον 5ο αι. π.Χ. και εξής, είναι ότι αυξάνονται σημαντικά τα νεκροταφεία, τα οποία αναπτύσσονται εκατέρωθεν της οδού και των μικρότερων εγκάρσιων οδών που έχουν εντοπιστεί στην περιοχή. Τα νεκροταφεία οργανώνονται είτε σε ταφικούς περιβόλους εκατέρωθεν των οδών, όπως στην οδό Πλάτωνος 20 και Πυθοδώρου, είτε αναπτύσσονται σε συστάδες στα κράσπεδά τους όπως στην οδό Μοναστηρίου και Σιατίστης, στην οδό Μοναστηρίου και Φαιάκων και την οδό Σερρών.

Στους περιπάτους του ιερού Άλσους και τις εξέδρες του Γυμνασίου ακούστηκε η διδασκαλία του Πλάτωνα μετά την επάνοδό του από τη Σικελία το 387 π.Χ. και δημιουργήθηκε ο πυρήνας της σχολής του που πήρε το όνομά του από τον τόπο και εξελίχθηκε σε μέγιστο πνευματικό κέντρο.

Ρωμαϊκή Περίοδος (χάρτης V)

Δύο φορές το Άλσος της Ακαδημίας κακοποιήθηκε : το 202 π.Χ. κατά την πολιορκία της Αθήνας από το Φίλιππο Ε΄ και το 86 π.Χ., όταν ο Σύλλας δεινροτόμησε τα ιερά άλση, και λεηλάτησε την Ακαδημία, όπως και το Λύκειο.

Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο τα αρχαιολογικά κατάλοιπα παρουσιάζουν υψηλότερη συγκέντρωση στην περιοχή νότια και ανατολικά του σημερινού αρχαιολογικού χώρου.

Κατά την περίοδο αυτή φαίνεται ότι οι βασικοί οδικοί άξονες διατηρήθηκαν και συχνά είναι τα ίχνη επισκευών σε παλαιά οδοστρώματα, ενώ διακρίνονται και έργα διαπλάτυνσης αξόνων με έντονη κυκλοφορία, όπως η οδική αρτηρία προς τον Ίππιο Κολωνό και τους οικισμούς της Πάρνηθας που εντοπίστηκε στην οδό Λένορμαν 84.

Τα νεκροταφεία είναι συνήθως παρόδια. Οι ταφές απαντώνται σε αυτή την περίοδο κυρίως σε συστάδες, συχνά στα σημεία που προϋπήρξαν αρχαιότεροι τάφοι.

(Κερατσινίου 54 και Πλάτωνος, Πλάτωνος 6-8). Σπάνια συναντώνται ταφικοί περίβολοι (Αμφιαράου 58 και Διοδώρου).

Τα εργαστηριακά κατάλοιπα είναι ελάχιστα και φαίνεται να σχετίζονται σε μία περίπτωση με το δρόμο προς τον Ίππειο Κολωνό και στην άλλη σε επαφή με τον περίβολο στα ανατολικά του χώρου του Γυμνασίου (Βασιλικών 73 και Τιμαίου Λοκρού).

Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο γίνεται η πρώτη δημιουργική παρέμβαση για τη διαχείριση του νερού στην περιοχή, με κτιστούς αγωγούς και δεξαμενές που μοιάζει να σχετίζονται με οδικούς άξονες (Αλικαρνασσού 21), ενώ σε μία περίπτωση υπάρχει προσπάθεια διοχέτευσης των υδάτων του Κηφισού για άρδευση, καθώς έχει εντοπιστεί και η αρχαία κοίτη (Αντιγόνης, Αμφιαράου και Αγίου Δημητρίου).

Η κατοίκηση κατά την περίοδο αυτή φαίνεται να είναι πολύ περιορισμένη στην περιοχή. Τα αρχιτεκτονικά λείψανα μαρτυρούν την ύπαρξη κτηρίων μεγάλων διαστάσεων, σε επαφή με δρόμους. Αν και συνήθως είναι αποσπασματικά, υπάρχουν περιπτώσεις που μπορεί να παραπέμπουν σε κτήρια με δημόσιο χαρακτήρα. Τέτοιο είναι ένα τμήμα ρωμαϊκού κυκλικού οικοδομήματος στην οδό Βασιλικών 58 με διάμετρο σχεδιαστικά αποκαθισταμένης σε 16,30μ. και τμήμα ρωμαϊκού βαλανείου στην οδό Αχιλλέως 67.

Κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο η δραστηριότητα στην περιοχή αποκτά δύο νέους άξονες:

-την προσπάθεια διαχείρισης του ποταμού

-τη διαμόρφωση εγκαταστάσεων δημόσιου χαρακτήρα.

Αυτοί οι δύο άξονες πιθανότατα συνδέονται και αποτελούν μέρος ενός είδους σχεδιασμού για την περιοχή, καθώς ο δεύτερος προϋποθέτει τον πρώτο.

Ιδιαίτερη σημασία φαίνεται ότι έχει ένα οικοδόμημα που ανασκάφηκε το 1962-3 από το Φοίβο Σταυρόπουλο στην τότε λεγόμενη χωματερή Βενέτα, σήμερα στη συμβολή των οδών Δράκοντος 33 και Ιφιγενείας, λίγο βορειότερα από τον Αρχαιολογικό Χώρο. Στο χώρο αυτό αποκαλύφθηκε κτήριο που περιλαμβάνει μία μεγάλη αυλή, διαστάσεων 11,60 x 10,70μ., δέκα μικρότερα δωμάτια και βοηθητικούς χώρους, καθώς και έναν υπόγειο χώρο υποκαύστου. Ως δομικό υλικό έχουν χρησιμοποιηθεί μαρμάρινα στοιχεία σε β' χρήση (αρχιτεκτονικά μέλη και γλυπτά). Ο ανασκαφέας θεωρεί ότι πρόκειται για κτήριο των Ελληνιστικών χρόνων και μάλιστα για κτήριο που σχετίζεται άμεσα με την Πλατωνική Ακαδημία. Το σημαντικότερο από τα ευρήματα του κτηρίου είναι η ύπαρξη, στο δωμάτιο ΣΤ' ενός ρωμαϊκού βωμού με βούκρανα και ανθοπλοκάμους, ο οποίος είχε τοποθετηθεί ανάστροφα. Στην προς τα πάνω στραμμένη βάση του φέρει ακτινωτές εγχαράξεις για να χρησιμοποιηθεί ως ηλιακό ρολόι. Καθώς η ανασκαφή δεν ολοκληρώθηκε ποτέ, τα στοιχεία που έχουμε είναι ελλιπή. Ωστόσο, δεν μπορούμε παρά να κάνουμε την αντιπαραβολή με το γνωστό ψηφιδωτό από την Πομπηία, το οποίο θεωρείται ότι απεικονίζει τη Σχολή του Πλάτωνα, ίσως και τον ίδιο και κάποιους από τους γνωστούς εκπροσώπους της.

Επιστρέφοντας στην αρχή αυτής της συζήτησης, ας σκεφτούμε ότι η σύγχρονη αρχαιολογική έρευνα πυροδοτήθηκε από την ευγενική φιλοδοξία του Παναγιώτη Αριστόφρονα. Το πάθος του για τον Πλάτωνα τον οδήγησε στην Αθήνα και κινητοποίησε την έρευνα, χάριν της ίδιας της έρευνας και της γνώσης. Αυτό το σκοπό οφείλει να υπηρετήσει σήμερα και η ελληνική πολιτεία, για έναν τόπο που πρέπει να παραμείνει μακριά από τη λογική της αγοράς και του κέρδους, να παραμείνει δημόσιος χώρος παιδείας και πολιτισμού.